

8. Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (Pravila Nelsona Mandele)

Združeni narodi

A/RES/70/175

Generalna skupščina

Distr.: Splošna
8. januar 2016

Sedemdeseto zasedanje

106. točka dnevnega reda

Resolucija, sprejeta na Generalni skupščini OZN 17. decembra 2015

[na poročilo Tretjega odbora (A/70/490)]

Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (Pravila Nelsona Mandele)

Generalna skupščina,

ki jo vodijo glavni cilji Združenih narodov, kot so določeni v preambuli Ustanovne listine Združenih narodov in Splošne deklaracije človekovih pravic,¹ in ki črpa navdih iz odločnosti, da znova potrdi vero v temeljne človekove pravice, dostojanstvo in vrednost človeške osebe brez vseh razlik in v enake pravice moških in žensk in narodov, velikih in malih, da določi pogoje, v skladu s katerimi je mogoče ohranjati pravičnost in spoštovati obveznosti, ki izhajajo iz pogodb in drugih virov mednarodnega prava, ter da spodbudi družbeni napredek in boljše življenjske razmere v širši svobodi;

ob sklicevanju na vse standarde in normative pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju, pripravljene na zahtevo Komisije za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, ki jih je sprejela ali priporočila Generalna skupščina ali sprejel kongres Združenih narodov o preprečevanju kriminala in ravnanju s storilci kaznivih dejanj, ter ob priznanju, da je Splošna deklaracija človekovih pravic navdih za standarde in normative Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju;

ob upoštevanju dolgotrajne skrbi Združenih narodov za humanizacijo kazenskega prava in varstva človekovih pravic ter poudarjajoč temeljni pomen človekovih pravic v vsakodnevnem upravljanju kazenskega pravosodja in preprečevanje kriminala;

ob zavedanju, da so Standardna minimalna pravila za ravnanje² z zaporniki splošno priznani minimalni standardi za pridržanje zapornikov ter da imajo velik pomen in vpliv kot vodilo pri razvijanju popravnih zakonov, politik in praks vse od njihovega sprejetja na prvem kongresu Združenih narodov o preprečevanju kriminala in ravnanju s storilci kaznivih dejanj leta 1955;

ob zavedanju, da so v Salvadorski deklaraciji o celovitih strategijah za globalne izzive države članice glede sistemov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje ter njihovega razvoja v spreminjajočem se svetu³ priznale, da učinkovit, pošten, odgovoren in human kazenskopravni sistem temelji na zavezanosti k ohranjanju varstva človekovih pravic pri upravljanju pravosodja in preprečevanju in nadziranju kriminala, ter priznale pomen in vpliv standardov in normativov Združenih narodov pri preprečevanju

¹ Resolucija 217 A (III).

² Človekove pravice: A Compilation of International Instruments, Zvezek I (Prvi del), Universal Instruments (Publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.02.XIV.4 (Zv. I, 1. del)), oddelek J, št. 34.

³ Resolucija generalne skupščine 65/230, priloga.

kriminala in v kazenskem pravosodju pri načrtovanju in izvajanju nacionalnih politik preprečevanja kriminala in kazenskega pravosodja, postopkov in programov;

ob upoštevanju postopnega razvoja mednarodnega prava, ki se nanaša na ravnanje z zaporniki od leta 1955, vključno z mednarodnimi instrumenti, kot so Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah⁴ in Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja z⁵ opcijskim protokolom;⁶

ob sklicevanju na standarde in normative Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju v zvezi z obravnavanjem zapornikov in alternativ zapornim kaznim, sprejetih od leta 1955, zlasti postopkov za učinkovito izvajanje Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki,⁷ Korpusa načel za zaščito vseh oseb, ki so v kateri koli obliki pripora ali zapora,⁸ temeljnih načel za ravnanje z zaporniki,⁹ Standardnih minimalnih pravil Združenih narodov glede ukrepov brez odvzema prostosti (Tokijska pravila)¹⁰ in temeljnih načel glede uporabe obnovitvenih programov pravosodja v kazenskih zadevah;¹¹

ob upoštevanju potrebe po pazljivosti glede na poseben položaj otrok, mladoletnikov in žensk pri upravljanju pravosodja, zlasti kadar jim je odvzeta prostost, kakor na to opozarjajo Standardna minimalna pravila Združenih narodov o uporabi kazenskega pravosodja za mladoletnike (Pekinška pravila),¹² Smernice Združenih narodov o preprečevanju mladoletnega prestopništva (Smernice iz Riada),¹³ Pravila Združenih narodov za zaščito mladoletnikov, ki jim je bila odvzeta prostost,¹⁴ ter Pravila Združenih narodov za ravnanje z zapornicami in ukrepi brez odvzema prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila);¹⁵

ob sklicevanju na standarde in normative Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju, sprejete od leta 1955, ki zagotavljajo dodatne smernice za ravnanje z zaporniki, vključno s kodeksom ravnanja za uslužbence organov kazenskega pregona,¹⁶ načeli medicinske etike, pomembnimi za vlogo zdravstvenih delavcev, zlasti zdravnikov, pri zaščiti zapornikov in pripornikov pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanjem,¹⁷ temeljnimi načeli o uporabi sile in strelnega orožja s strani uslužbencev organov kazenskega pregona,¹⁸ načeli o učinkovitem preiskovanju in dokumentiranju mučenja in drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanjem¹⁹ in načeli in smernicami Združenih narodov o dostopu do pravne pomoči v kazenskih pravosodnih sistemih;²⁰

ob zavedanju regionalnih načel in standardov v zvezi z ravnanjem z zaporniki, vključno z načeli in najboljšimi praksami glede varstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, v obeh Amerikah, revidiranimi evropskimi zaporskimi pravili, Deklaracijo iz Kampale o zaporniških razmerah v Afriki,²¹ Deklaracijo iz Aruše o dobri zaporski praksi²² ter načeli in smernicami o pravici do poštenega sojenja in pravne pomoči v Afriki;

4 Glej resolucijo 2200 A (XXI), priloga.

5 Združeni narodi, zbirka pogodb, zv. 1465, št. 24841.

6 Prav tam, zv. 2375, št. 24841.

7 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 1984/47, priloga.

8 Resolucija 43/173, priloga.

9 Resolucija 45/111, priloga.

10 Resolucija 45/110, priloga.

11 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 2002/12, priloga.

12 Resolucija 40/33, priloga.

13 Resolucija 45/112, priloga.

14 Resolucija 45/113, priloga.

15 Resolucija 65/229, priloga.

16 Resolucija 34/169, priloga.

17 Resolucija 37/194, priloga.

18 *Osmi kongres Združenih narodov o preprečevanju kriminala in ravnanju s storilci kaznivih dejanj, Havana. 27. avgust–7. september 1990: poročilo sekretariata* (publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.91.IV.2), pogl. I, oddel. B.2, priloga.

19 Resolucija 55/89, priloga.

20 Resolucija 67/187, priloga.

21 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 1997/36, priloga.

22 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 1999/27, priloga.

ob sklicevanju na svojo resolucijo 65/230 z dne 21. decembra 2010 z naslovom Dvanajsti kongres Združenih narodov o preprečevanju kriminala in kazenskem pravosodju, na katerem je bila Komisiji za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje dana zahteva za ustanovitev odprte medvladne strokovne skupine za izmenjavo informacij o najboljših praksah, notranji zakonodaji in obstoječem mednarodnem pravu ter o reviziji obstoječih Standardnih minimalnih pravil Združenih narodov za ravnanje z zaporniki, da bi odražali najnovejši napredek v prevzgojnih znanostih in najboljših praksah; ob sklicevanju tudi na svoje resolucije 67/188 z dne 20. decembra 2012, 68/190 z dne 18. decembra 2013 in 69/192 z dne 18. decembra 2014 z naslovom Standardna minimalna pravila za ravnanje z zaporniki, zlasti na resolucijo 68/190, v kateri se je z zadovoljstvom seznanila z opravljenim delom strokovne skupine glede Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki, in resolucijo 69/192, v kateri je poudarila, da si je treba prizadevati za dokončanje postopka revizije, temelječega na priporočilih, sprejetih na treh sestankih strokovne skupine in v stališčih držav članic;

ob zavedanju, da je v svoji resoluciji 68/190 upoštevala priporočila strokovne skupine v zvezi z vprašanji in pravili glede Standardnih minimalnih pravil, določenih za revizijo na teh področjih:

- a) spoštovanje zapornikovega človeškega dostojanstva in vrednote kot človeka (prvi odstavek 6. člena, 57.–59. člen in prvi odstavek 60. člena),
- b) medicinske in zdravstvene storitve (22.–26. člen, 52. člen, 62. člen, drugi odstavek 71. člena),
- c) disciplinski ukrepi in kazni, vključno z vlogo medicinskega osebja, pridržanjem v samici in zmanjšanjem količine hrane (27., 29., 31. in 32. člen),
- d) preiskava vseh smrti v priporu in katerih koli znakov ali navedb o mučenju ali nečloveškem ali ponižujočem ravnanju z zaporniki ali njihovem kaznovanju (7. člen in predlagana 44.bis in 54.bis člen),
- e) zaščita in posebne potrebe ranljivih skupin, ki jim je odvzeta prostost, ob upoštevanju držav v težkih razmerah (6. in 7. člen),
- f) pravica dostopa do pravnega zastopanja (30. člen, prvi odstavek 35. člena, 37. in 93. člen),
- g) pritožbe in neodvisni nadzor (36. in 55. člen),
- h) nadomeščanje zastarele terminologije (22.–26. člen, 62., 82. in 83. člen in drugi),
- i) usposabljanje ustreznega osebja za izvajanje Standardnih minimalnih pravil (47. člen),

ob zavedanju, da je v svoji resoluciji 69/192 ponovila, da se s spremembami Standardnih minimalnih pravil ne bi smel znižati nobeden od obstoječih standardov, temveč bi morale te spremembe odražati doseženi napredek v prevzgojni znanosti in dobrih praksah, tako da bi spodbujale varnost in humane razmere za zapornike;

ob nadaljnjem zavedanju obsežnega posvetovalnega procesa, katerega vrh so priporočila strokovne skupine, procesa, ki zajema obdobje petih let in ki ga sestavljajo tehnična in strokovna predhodna posvetovanja, sestanki na Dunaju, Buenos Airesu in Cape Townu, Južna Afrika, ter aktivno sodelovanje in prispevek držav članic iz vseh regij ob pomoči programskega omrežja predstavnikov Združenih narodov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje in drugih organov Združenih narodov, vključno z Uradom visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice, pododborom za preprečevanje mučenja in drugih oblik nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, Uradom Združenih narodov za droge in kriminal, medvladnimi organizacijami, vključno z Mednarodnim odborom Rdečega križa, specializiranimi agencijami v sistemu Združenih narodov, vključno s Svetovno zdravstveno organizacijo, ter nevladnimi organizacijami in individualnimi strokovnjaki na področju vzgojne znanosti in človekovih pravic;

ob sklicevanju na svojo resolucijo 69/172 z dne 18. decembra 2014 z naslovom Človekove pravice v pravosodju, v kateri se priznava pomembnost načela, da razen tistih zakonitih omejitev, ki so dokazljivo potrebne zaradi kaznovanja z zaporom, osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, obdržijo svoje neodtujljive človekove pravice in vse druge človekove pravice in temeljne svoboščine, pri čemer je opozorila, da morata biti družbena rehabilitacija in ponovna vključitev oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, eden od bistvenih ciljev sistema kazenskega pravosodja, ki zagotavlja, kolikor je najbolj mogoče, da bodo storilci lahko spoštovali zakone in imeli samostojno življenje po vrnitvi v družbo, ter se med drugim seznanila s splošnim komentarjem št. 21 o humanem ravnanju z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, in ga je sprejel Odbor za človekove pravice,²³

1. izraža hvaležnost in spoštovanje vladi Južne Afrike za gostitev sestanka strokovne skupine glede Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki, ki je potekal v Cape Townu v Južni Afriki od 2.

²³ Uradni zapisnik Generalne skupščine, sedeminštirideseto zasedanje, Dodatek št. 40 (A/47/40), priloga VI.B.

do 5. marca 2015, in za zagotavljanje finančne podpore in vodenje med celotnim revizijskim procesom ter z zadovoljstvom sprejema v vednost soglasje, doseženo na devetih tematskih področjih, in pravila, ki jih je za revizijo določila skupina strokovnjakov na svojih prejšnjih sestankih;²⁴

2. se zahvaljuje vladi Republike Argentine za gostitev in financiranje sestanka strokovne skupine, ki je potekal v Buenos Airesu od 11. do 13. decembra 2012, ter vladi Republike Brazilije za finančni prispevek k sestanku strokovne skupine, ki je potekal na Dunaju od 25. do 28. marca 2014;
3. izraža priznanje dragocenemu delu, ki ga je ob pomoči sekretariata opravilo predsedstvo sestanka strokovne skupine na Dunaju leta 2014 pri pripravi dokumentacije za sestanek strokovne skupine, ki je bil v Cape Townu leta 2015, zlasti prečiščenega revidiranega delovnega dokumenta;²⁵
4. ugotavlja, da je v Deklaraciji iz Dohi o vključevanju preprečevanja kriminala in kazenskega pravosodja v širši program Združenih narodov za obravnavanje družbenih in ekonomskih izzivov in za spodbujanje vladavine prava na nacionalni in mednarodni ravni ter za sodelovanje javnosti, sprejeti na trinajstem kongresu Združenih narodov o preprečevanju kriminala in kazenskem pravosodju, ki je potekal v Dohi od 12. do²⁶ 19. aprila 2015, trinajsti kongres pozdravil delo strokovne skupine in se seznanil z osnutkom posodobljenih Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki, kot ga je pripravila strokovna skupina na sestanku v Cape Townu marca 2015;
5. sprejema predlagano revizijo Standardnih minimalnih pravil o ravnanju z zaporniki, ki je priloga k tej resoluciji, kot Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki;
6. Odobrava priporočilo strokovne skupine, naj bodo Pravila poznana pod imenom »Pravila Nelsona Mandele«, v čast zapuščine pokojnega predsednika Južne Afrike, Nelsona Rolihlahla Mandele, ki je preživel 27 let v zaporu v času njegovega boja za svetovne človekove pravice, enakost, demokracijo in spodbujanje kulture miru;
7. odloča, da se obseg mednarodnega dneva Nelsona Mandele, ki se praznuje vsako leto 18. julija,²⁷ razširi, tako da se izkoristi tudi za spodbujanje humanih bivalnih razmer v zaporu, ozaveščanje o tem, da so zaporniki stalni del družbe, in za izražanje spoštovanja delu zaporniškega osebja kot družbene storitve posebnega pomena, ter v ta namen poziva države članice, regionalne organizacije in organizacije iz sistema Združenih narodov, da to priložnost primerno proslavijo;
8. ponovno potrjuje v okviru petega odstavka zgoraj predhodne ugotovitve k Pravilom Nelsona Mandele, poudarja nezavezujočo naravo pravil, priznava različnost pravnih okvirov držav članic in pri tem priznava, da države članice lahko uporabo pravil prilagodijo v skladu s svojimi domačimi pravnimi okviri, kot je primerno, pri čemer upoštevajo duha in namen teh pravil;
9. spodbuja države članice, naj si prizadevajo za izboljšanje pogojev pridržanja v zaporu v skladu s Pravili Nelsona Mandele ter z vsemi drugimi ustreznimi in veljavnimi standardi in normativi Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju, naj še naprej izmenjujejo dobre prakse, da bi se opredelili izzivi, s katerimi se spoprijemajo pri izvajanju pravil, in naj si delijo izkušnje pri obravnavanju teh izzivov;
10. poziva Komisijo za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, da na svojih prihodnjih zasedanjih ponovno prouči sklic odprte medvladne skupine strokovnjakov za Standardna minimalna pravila za ravnanje z zaporniki zaradi opredelitve pridobljenih spoznanj, sredstev za nadaljevanje izmenjave dobrih praks in izzivov, s katerimi se spoprijemajo pri izvajanju Pravil Nelsona Mandele;
11. spodbuja države članice, naj spodbujajo izvajanje Pravil Združenih narodov za zaščito mladoletnih prestopnikov, ki jim je bila odvzeta prostost,¹⁴ in Pravil Združenih narodov za ravnanje z zapornicami in ukrepov brez odvzema prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila);¹⁵
12. priporoča, da si države članice še naprej prizadevajo za zmanjšanje prezasedenosti zaporov, in kadar je to primerno, uporabijo ukrepe brez odvzema prostosti kot alternativo predkazenskemu pridržanju, da

²⁴ Glej E/CN.15/2015/17.

²⁵ UNODC/CCPCJ/EG.6/2015/2.

²⁶ Resolucija 70/174, priloga.

²⁷ Glej resolucijo 64/13.

bi spodbudile povečanje dostopa do pravosodja in pravnih mehanizmov obrambe, okrepile alternative kazni zapora ter podprle programe rehabilitacije in ponovne vključitve v družbo v skladu s Standardnimi minimalnimi pravili Združenih narodov za ukrepe brez odvzema prostosti (Tokijska pravila);¹⁰

13. opozarja na pomen prostovoljne izmenjave izkušenj in dobrih praks med državami članicami in z ustreznimi mednarodnimi subjekti, kadar je to primerno, ter zagotavljanja tehnične pomoči državam članicam na njihovo zahtevo zaradi boljšega izvajanja Pravil Nelsona Mandele;
14. spodbuja države članice, naj preučijo možnost dodelitve ustreznih človeških in finančnih virov za pomoč pri izboljšanju razmer v zaporih in pri izvajanju Pravil Nelsona Mandele;
15. naproša Urad Združenih narodov za droge in kriminal, da zagotovi obsežno razširjanje Pravil Nelsona Mandele, da načrtuje pripravo gradiva za smernice ter zagotovi tehnično pomoč in svetovalne storitve državam članicam na področju kazenskih reform zaradi oblikovanja ali krepitev zakonodaje o kazenskih zavodih, postopkov, usmeritev in praks v skladu s Pravili Nelsona Mandele;
16. izraža pohvalo Komisiji za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje za njene nenehne prispevke k izboljšanju delovanja pravosodja z oblikovanjem in izpopolnjevanjem mednarodnih standardov in normativov na področju preprečevanja kriminala in v kazenskem pravosodju ter poziva države članice, naj nadaljujejo svoja tovrstna prizadevanja;
17. naproša Urad Združenih narodov za droge in kriminal, naj še naprej spodbuja uporabo in izvajanje standardov in normativov Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju med drugim z zagotavljanjem svetovalnih storitev in tehnične pomoči državam članicam na njihovo zahtevo, vključno s pomočjo pri preprečevanju kriminala, v kazenskem pravosodju in pri reformi zakonodaje ter pri organizaciji usposabljanja osebja za izvajanje kazenskega pregona, osebja za preprečevanje kriminala in osebja v kazenskem pravosodju ter s podporo pri upravljanju in vodenju kazenskih in zaporskih sistemov, ter tako prispeva k nadgradnji njihove učinkovitosti in zmogljivosti;
18. poziva države članice in druge donatorje, naj zagotovijo neproračunske vire za zgoraj navedene namene v skladu s pravili in postopki Združenih narodov;
19. potrjuje pomembno vlogo programskega omrežja Združenih narodov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, medvladnih organizacij in nevladnih organizacij s posvetovalnim statusom v odnosu do Ekonomskega in socialnega sveta pri opravljanju revizijskega postopka ter pri prispevanju k razširjanju, spodbujanju in praktični uporabi Pravil Nelsona Mandele v skladu s postopki za njihovo učinkovito izvajanje.

80. plenarno zasedanje
17. december 2015

PRILOGA

Standardna minimalna pravila Združenih narodov o ravnanju z zaporniki (Pravila Nelsona Mandele)

1. uvodna ugotovitev

Ta pravila niso namenjena podrobnemu opisu vzorčnega sistema kazenskih zavodov. Njihov namen je zgolj ta, da na podlagi splošnega soglasja glede sodobne misli o bistvenih sestavinah današnjih najustreznejših sistemov poskušajo določiti to, kar je splošno sprejeto kot dobra načela in praksa pri ravnanju z zaporniki in upravljanju zaporov.

2. uvodna ugotovitev

1. Glede na precejšnjo različnost pravnih, socialnih, ekonomskih in geografskih pogojev po svetu je očitno, da se vsa pravila ne morejo uporabljati povsod in vedno. Vsekakor naj bi bila namenjena spodbujanju nenehnih prizadevanj za premagovanje praktičnih težav pri njihovi uporabi z znanjem, s katerim kot celota predstavljajo minimalne pogoje, ki jih kot primerne sprejemajo Združeni narodi.
2. Po drugi strani pravila zajemajo področje, na katerem je misel v nenehnem razvoju. Njihov namen ni izključevanje eksperimentov in praks pod pogojem, da so ti v sozvočju z načeli in da iščejo poti za nadaljnje ugodno vplivanje na cilje, ki izhajajo iz besedila pravil kot celote. V tem duhu bo osrednja zaporska uprava vedno upravičena do odobranja odstopanj od pravil.

3. uvodna ugotovitev

1. Prvi del pravil zajema splošno upravljanje zaporov in se uporablja za vse kategorije zapornikov, kazenske ali civilne, pripornike ali obsojence, vključno z zaporniki, za katere veljajo »varnostni ukrepi« ali vzgojni/popravni ukrepi, ki jih odredi sodnik.
2. Drugi del se uporablja samo za posebne kategorije, obravnavane v posameznih oddelkih. Kljub temu se lahko pravila iz oddelka A, ki se uporabljajo za obsojene zapornike, prav tako uporabljajo za kategorije zapornikov, obravnavane v oddelkih B, C in D, po pogojem, da niso v nasprotju s pravili, ki urejajo te kategorije, in so njim v korist.

4. uvodna ugotovitev

1. Ta pravila ne skušajo urejati upravljanja ustanov, namenjenih mladim, kot so zavodi za pridržanje mladoletnikov oziroma prevzgojne šole, vendar se prvi del lahko na splošno enako uporablja za te ustanove.
2. Kategorija mladih zapornikov mora vključevati vsaj vse mlade, ki spadajo v pristojnost sodišč za mladoletne. Praviloma se tem osebam ne izrekajo kazni zopora.

I. PRAVILA SPLOŠNE UPORABE

Temeljna načela

1. člen

Vsi zaporniki se obravnavajo spoštljivo zaradi svojega človeškega dostojanstva in vrednote kot ljudje. Noben zapornik ne sme biti izpostavljen mučenju in drugim oblikam krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, pred katerimi so zaščiteni vsi zaporniki in na katere se ni mogoče v nobenih okoliščinah sklicevati, da so upravičene. Varnost in varovanje zapornikov, zaposlenega osebja, ponudnikov storitev in obiskovalcev sta zagotovljena kadar koli.

2. člen

1. Ta pravila se uporabljajo nepristransko. Prepovedana je diskriminacija na podlagi rase, barve kože, spola, jezika, vere, političnega ali drugega prepričanja, narodne pripadnosti ali socialnega izvora, premoženja, rojstva ali drugega statusa. Treba je spoštovati verska prepričanja in moralne poglede zapornikov.
2. Zaradi uporabe načela prepovedi diskriminacije v praksi zaporske uprave upoštevajo individualne potrebe zapornikov, zlasti najranljivejših kategorij v zaporskem okolju. Potrebni so ukrepi za varstvo in spodbujanje pravic zapornikov s posebnimi potrebami, ki se ne smejo obravnavati kot diskriminacijski.

3. člen

Kazen zapora in drugi ukrepi, ki imajo za posledico izločitev osebe iz zunanjega sveta, prizadenejo že s samim dejstvom, da te osebe izgubijo pravico do samoodločanja zaradi tega, ker jim je bila odvzeta prostost. Zato zaporski sistem ne sme, razen v primerih upravičene ločitve od drugih ali zaradi vzdrževanja discipline, poslabšati trpljenja, ki je lastno takim stanjem.

4. člen

1. Namen kazni zapora ali podobnih ukrepov, s katerimi se osebi odvzame prostost, je v prvi vrsti zaščititi družbo pred kriminalom in zmanjšati povratništvo. To se lahko doseže le, če se čas prestajanja zapora uporabi, kolikor je mogoče, za zagotavljanje ponovne vključitve takih oseb v družbo po izpustitvi iz zapora, da so te potem sposobne ravnati se po zakonih in živeti samostojno življenje.
2. Zaradi tega morajo zaporske uprave in drugi pristojni organi ponuditi izobraževanje, poklicno usposabljanje in delo ter druge oblike pomoči, ki so primerne in na voljo, vključno s programi vzgojno-poboljševalne, moralne, duhovne, družbene, zdravstvene in športne narave. Vse te programe, dejavnosti in storitve je treba izvajati v skladu s potrebami individualnega ravnanja z zaporniki.

5. člen

1. Zaporski režim naj bi čim bolj zmanjšal razlike med zaporskim življenjem in življenjem na prostosti, ki gredo v smeri zmanjšanja odgovornosti zapornikov ali spoštovanja zaradi njihovega človeškega dostojanstva.
2. Uprave zaporov poskrbijo za razumno nastanitev in prilagoditve, ki zapornikom s telesnimi, duševnimi ali drugimi oblikami invalidnosti zagotavljajo celovit in učinkovit dostop do zaporniškega življenja na pravični podlagi.

Vodenje zaporniških kartotek

6. člen

Povsod, kjer osebe prestajajo kazen zapora, mora biti na voljo standardiziran sistem vodenja zaporniških kartotek. Tak sistem je lahko elektronska zbirka podatkov ali vpisna knjiga z označenimi in podpisanimi stranmi. Vpeljani morajo biti postopki, ki zagotavljajo zanesljivo sledenje in preprečujejo nepooblaščen dostop ali spreminjanje katerih koli podatkov, ki jih vsebuje sistem.

7. člen

Nobena oseba ne sme biti sprejeta v zapor brez veljavne odredbe o zaporu. V sistem vodenja zaporniških kartotek se ob sprejemu v zapor za vsakega zapornika vnesejo ti podatki:

- a) natančni podatki, ki omogočajo ugotovitev njegove edinstvene identitete ob spoštovanju njegovega spola po lastni presoji;
- b) poleg datuma, časa in kraja odvzema prostosti razlogi za njegovo pridržanje in odgovorni organ;
- c) dan in ura njegovega sprejema v zapor in izpustitve ter morebitnih selitev;
- d) vse vidne poškodbe in pritožbe o predhodnem trpinčenju;
- e) popis njegovega premoženja;
- f) imena njegovih družinskih članov, vključno z, kjer je to primerno, njegovimi otroki, starostjo otrok, lokacijo in varstvenim ali skrbniškim statusom;
- g) podatki za stik v nujnih primerih in podatki o zapornikovem najbližjem ožjem sorodniku.

8. člen

V sistem vodenja kartoteke zapornika se med prestajanjem kazni zavora, kadar je to potrebno, vnesejo ti podatki:

- a) podatki v zvezi s sodnim postopkom, vključno z datumi sodnih zaslišanj in pravnega zastopanja;
- b) uvodna presoja in poročila o klasifikaciji;
- c) podatki v zvezi z vedenjem in disciplino;
- d) zahteve in pritožbe, vključno z navedbami o mučenju in drugih oblikah nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, razen če so zaupne;
- e) podatki o uvedbi disciplinskih ukrepov;
- f) podatki o okoliščinah in vzrokih za poškodbe ali smrt in v primeru slednje kraj, kjer so posmrtni ostanki.

9. člen

Vsi evidentirani podatki iz 7. in 8. člena so zaupni, na voljo pa so samo tistim, katerih poklicna odgovornost zahteva dostop do teh evidenc. Vsakemu zaporniku se odobri dostop do evidenc, ki se nanašajo nanj, v skladu s predpisnimi objavami, ki jih dovoljuje domača zakonodaja, in ima pravico prejeti uradno kopijo teh podatkov ob izpustitvi.

10. člen

Sistemi vodenja zaporniških kartotek se uporabljajo tudi za pripravo zanesljivih podatkov o trendih v zvezi z osebami v zaporu in glede njihovih značilnosti, vključno s stopnjo zasedenosti zavora, zaradi določitve podlage za odločanje, podprto z dokazi.

Ločitev kategorij

11. člen

Različne kategorije zapornikov bivajo v ločenih zavodih ali delih zavodov ob upoštevanju njihovega spola, starosti, kazenske evidence, pravnih razlogov za njihovo pridržanje in potreb po njihovem obravnavanju, namreč:

- a) moški in ženske so, če je to mogoče, pridržani v ločenih zaporih; v zaporu, ki sprejema oboje, moške in ženske, so vsi prostori, dodeljeni ženskam, povsem ločeni od moških;
- b) priporniki bivajo ločeno od obsojenih zapornikov;
- c) osebe, ki so v zaporu zaradi dolga, in drugi civilni zaporniki bivajo ločeno od oseb, ki prestajajo kazen zavora zaradi kaznivih dejanj;
- d) mladi zaporniki so ločeni od odraslih.

Nastanitev

12. člen

1. Če je prenočišče urejeno v posameznih celicah ali sobah, vsak zapornik v celici ali sobi prenoči sam. Če mora osrednja zavorska uprava iz posebnih razlogov, kot je začasna prezasedenost, narediti izjemo od tega pravila, ni zaželeno, da sta v celici ali sobi dva zapornika.
2. Če se uporabljajo skupinske spalnice, se v njih namestijo zaporniki, ki so pazljivo izbrani kot primerni za skupno bivanje v takih razmerah. Ponoči se opravlja redni nadzor skladno z naravo zavora.

13. člen

Vse namestitvene zmogljivosti, namenjene zapornikom, in zlasti nastanitev glede prenočišča morajo izpolnjevati vse zahteve v zvezi z zdravjem, pri čemer se ustrezno upoštevajo podnebne razmere in zlasti število kubičnih metrov zraka, minimalna površina tal, svetloba, ogrevanje in prezračevanje.

14. člen

V vseh prostorih, kjer zaporniki bivajo ali delajo:

- a) morajo biti okna dovolj velika, da lahko berejo ali delajo ob naravni svetlobi, in biti vgrajena tako, da omogočajo dostop svežega zraka ne glede na to, ali je v prostoru umetno prezračevanje ali ne;
- b) jim je treba zagotoviti zadostno umetno svetlobo za branje ali delo, da se jim ne bi poslabšal vid.

15. člen

Sanitarije morajo biti primerne, da zaporniku omogočajo opravljanje naravnih potreb, kadar je to potrebno, in sicer na čist in dostojen način.

16. člen

Ustrezne naprave za kopanje in prhanje morajo biti zagotovljene tako, da se lahko vsak zapornik okopa ali oprha – ali se to od njega zahteva – pri temperaturi, ki je primerna glede na podnebje, tako pogosto, kot je to potrebno za splošno higieno glede na letni čas in geografsko območje, vendar vsaj enkrat na teden v zmernem podnebjju.

17. člen

Vsi deli zapora, ki ga zaporniki redno uporabljajo, se ustrezno vzdržujejo in morajo biti vseskozi povsem čisti.

Osebna higiena

18. člen

1. Zaporniki morajo vzdrževati osebno čistočo in morajo imeti v ta namen zagotovljeno vodo in take toaletne potrebščine, ki so potrebne za vzdrževanje zdravja in čistoče.
2. Da bi zaporniki ohranili videz, ki je združljiv z njihovim samospoštovanjem, je treba zagotoviti zmogljivosti za pravilno nego las in brade, poleg tega morajo moški imeti zagotovljeno možnost rednega britja.

Oblačila in posteljnina

19. člen

1. Vsakemu zaporniku, ki ne sme nositi svojih oblačil, se zagotovijo oblačila, primerna podnebjju in ustrezna za to, da ohrani dobro zdravstveno stanje. Taka oblačila v ničemer ne smejo biti žaljiva ali ponižujoča.
2. Vsa oblačila morajo biti čista in v primernem stanju. Perilo se menja in pere tako pogosto, kot je potrebno za vzdrževanje higiene.

3. V izjemnih okoliščinah, kadar je zaporniku zaradi kakega namena odobreno, da zapusti zapor, se mu dovoli nošenje lastnih oblačil ali drugih nevpadljivih oblačil.

20. člen

Če se zapornikom dovoli nošenje njihovih lastnih oblačil, se poskrbi, da se prinesejo v zapor, da se preveri njihova čistoča in primernost za uporabo.

21. člen

Vsak zapornik v skladu z lokalnimi ali nacionalnimi standardi dobi na voljo ločeno posteljo ter ločeno in zadostno posteljnino, ki mora biti ob izdaji čista, dobro vzdrževana in se mora dovolj pogosto menjati, da se zagotovi njena čistoča.

Hrana

22. člen

1. Zavorska uprava vsakemu zaporniku ob običajnem času zagotovi hrano ustrezne prehranske vrednosti za ohranjanje zdravja in moči, ki je ustrezne zdravstvene kakovosti ter je dobro pripravljena in postrežena.
2. Vsakemu zaporniku je na voljo pitna voda, kadar jo potrebuje.

Vadba in rekreacija

23. člen

1. Vsak zapornik, ki ni zaposlen pri delu zunaj, mora imeti na voljo vsaj eno uro primerne vadbe na prostem dnevno, če to dopušča vreme.
2. Mladi zaporniki ter drugi primerne starosti in telesne postave se med rekreacijo udeležujejo telesne in rekreacijske vadbe. V ta namen je treba zagotoviti prostor, naprave in opremo.

Zdravstvene storitve

24. člen

1. Za zagotavljanje zdravstvenega varstva za zapornike je odgovorna država. Zaporniki morajo uživati enake standarde zdravstvenega varstva, ki so na voljo v skupnosti, ter morajo imeti dostop do potrebnih zdravstvenih storitev brez plačila in brez razlik na podlagi svojega pravnega statusa.
2. Zdravstvene storitve se morajo organizirati v tesni povezavi s splošno javno zdravstveno upravo in na način, ki zagotavlja stalnost zdravstvenega obravnavanja in nege, vključno glede virusa HIV, tuberkuloze in drugih nalezljivih bolezni ter odvisnosti od drog.

25. člen

1. Vsak zapor mora imeti službo zdravstvenega varstva, katere naloga je ocenjevanje, spodbujanje, varovanje in izboljšanje telesnega in duševnega zdravja zapornikov ob posvečanju posebne pozornosti zapornikom s posebnimi zdravstvenimi težavami, ki ovirajo njihovo rehabilitacijo.

2. Zdravstveno službo sestavlja interdisciplinarna skupina z ustrežno usposobljenim osebjem, ki v celoti deluje klinično neodvisno ter ima zadostno strokovno znanje iz psihologije in psihiatrije. Vsak zapornik mora imeti na voljo storitve usposobljenega zobozdravnika.

26. člen

1. Služba zdravstvenega varstva pripravi in vzdržuje natančne, posodobljene in zaupne posamične zdravstvene kartoteke vseh zapornikov, vsem zapornikom pa je na zahtevo dovoljen dostop do njihovih kartotek. Zapornik lahko za dostop do svoje zdravstvene kartoteke določi tretjo osebo.
2. Zdravstvene kartoteke se v službo zdravstvenega varstva sprejemnega zavoda prenesejo po premestitvi zapornika in zanje velja zaupnost zdravstvenih podatkov.

27. člen

1. Vsi zaporj zagotovijo hiter dostop do zdravstvene oskrbe v nujnih primerih. Zaporniki, ki potrebujejo specializirano zdravljenje ali kirurški poseg, se premestijo v specializirano ustanovo ali civilno bolnišnico. Če ima zapor svoje lastne bolnišnične zmogljivosti, morajo te imeti ustrežno osebje in opremo za zagotavljanje ustreznega zdravljenja in nege k njim napotenih zapornikov.
2. Klinične odločitve lahko sprejmejo le odgovorni zdravstveni strokovnjaki, ki jih zaporjko nezdravstveno osebje ne sme zavrniti ali ignorirati.

28. člen

V ženskih zaporih mora biti posebna namestitvev za vso potrebno predporodno in poporodno nego in zdravljenje. Treba je poskrbeti, da se otrok rodi v bolnišnici zunaj zapora, kadar koli je to izvedljivo. Če se otrok rodi v zaporu, to ne sme biti navedeno v rojstnem listu.

29. člen

1. Odločitev o tem, ali bo otrok ostal v zaporu pri enem ali drugem od staršev, se sprejme na podlagi najboljših koristi otroka. Če otroci lahko ostanejo v zaporu z enim od staršev, je treba poskrbeti za:
 - a) notranje ali zunanje prostore otroškega varstva z usposobljenim osebjem, kjer so otroci takrat, kadar niso v oskrbi svojih staršev;
 - b) zdravstvene storitve za otroke, vključno s presejalnim pregledom ob sprejemu in sprotnim strokovnim spremljanjem njihovega razvoja.
2. Otroci, ki so v zaporu z enim od staršev, se nikoli ne obravnavajo kot zaporniki.

30. člen

Zdravnik ali drugi usposobljeni zdravstveni delavci, bodisi da so dolžni poročati zdravniku ali ne, morajo videti vsakega zapornika po sprejemu v zapor, se pogovoriti z njim in ga v najkrajšem možnem času pregledati in nato po potrebi. Posebna pozornost se nameni:

- a) opredelitvi potreb v okviru zdravstvenega varstva in pri izvajanju vseh potrebnih zdravstvenih ukrepov;
- b) prepoznavanju vseh slabih ravnanj, ki so jim bili lahko izpostavljeni novodošli zaporniki pred sprejemom v zapor;
- c) prepoznavanju znakov psihološkega ali drugih vrst stresa, povzročenega zaradi prestajanja kazni zapora, med drugim tveganju za samomor ali samopoškodovanje, in odpravi simptomov, ki so posledica uporabe drog, zdravil ali alkohola, ter izvajanju vseh ustreznih individualnih ukrepov ali zdravljenja;

- d) kadar obstaja sum nalezljivih bolezni pri zapornikih, skrbi za klinično izolacijo in ustrezno zdravljenje teh zapornikov med trajanjem nalezljive bolezni;
- e) določitvi sposobnosti zapornikov za delo, za izvajanje drugih dejavnosti in sodelovanje pri njih, če je primerno.

31. člen

Zdravnik, ali če je primerno, drugi usposobljeni zdravstveni delavci imajo dnevni dostop do vseh bolnih zapornikov, vseh zapornikov, ki se pritožujejo zaradi telesnih ali duševnih zdravstvenih težav, in do vseh zapornikov, ki jim namenjajo posebno pozornost. Vsi zdravniški pregledi se opravijo v popolni zaupnosti.

32. člen

1. Odnos med zdravnikom ali drugimi zdravstvenimi delavci in zaporniki se ureja po enakih etičnih in strokovnih standardih, kot veljajo za bolnike v skupnosti, še zlasti:

- a) dolžnost varovanja telesnega in duševnega zdravja zapornikov ter preprečevanje in zdravljenje bolezni samo na podlagi kliničnih razlogov;
- b) spoštovanje avtonomije zapornikov glede njihovega lastnega zdravja in zavestna privolitve v razmerje zdravnik – bolnik;
- c) zaupnost zdravstvenih podatkov, ker če take zaupnosti ne bi bilo, bi to imelo za posledico pravo in neposredno nevarnost za pacienta ali druge;
- d) popolna prepoved udeležbe, aktivne ali pasivne, v dejanjih, ki bi lahko pomenila mučenje ali druge oblike okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanje, vključno z medicinskimi ali znanstvenimi poskusi, ki bi lahko škodovali zapornikovemu zdravju, kot je jemanje zapornikovih celic, telesnih tkiv ali organov.

2. Brez poseganja v točko d prvega odstavka tega člena se zapornikom lahko ob njihovi svobodni in zavestni privolitvi in v skladu z veljavno zakonodajo dovoli, da lahko sodelujejo v kliničnih poskusih in drugih zdravstvenih raziskavah, dostopnih v skupnosti, če se od teh pričakuje neposredna in pomembna korist za njihovo zdravje, in da darujejo celice, telesna tkiva ali organe za sorodnike.

33. člen

Zdravnik poroča upravniku zapora, kadar meni, da se je zaradi prestajanja zapora ali se bo zaradi nadaljnjega prestajanja zapora ali zaradi katere koli okoliščine v zvezi s prestajanjem zapora zapornikovo telesno ali duševno zdravje poslabšalo.

34. člen

Če zdravstveni strokovnjaki po pregledu zapornika ob njegovem sprejemu ali potem, ko mu je bila zagotovljena zdravstvena nega, ugotovijo znake mučenja ali drugih oblik krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, take primere dokumentirajo in o njih poročajo pristojnim zdravstvenim, upravnim ali sodnim organom. Upoštevajo se ustrezna postopkovna jamstva, da zapornik ali z njim povezane osebe ne bi bile izpostavljene predvidljivemu tveganju škode.

35. člen

1. Zdravnik ali pristojni javni zdravstveni organ redno nadzoruje:

- a) količino, kakovost, pripravo in strežbo hrane;
- b) higieno in čistočo zavoda in zapornikov;
- c) sanitarije, temperaturo, osvetlitev in prezračevanje zapora;
- d) ustreznost in čistočo oblačil in posteljnine zapornikov;
- e) spoštovanje pravil v zvezi s telesno vzgojo in športom ter o tem obvešča upravnika zapora, če ni na voljo tehničnega osebja, pristojnega za te dejavnosti.

2. Upravnik zapora upošteva nasvet in poročila, ki jih prejme v skladu s prvim odstavkom tega člena in 33. členom, ter sprejme takojšnje ukrepe za uveljavitev nasvetov in priporočil v poročilih. Če nasvet ali priporočila niso v pristojnosti upravnika ali če ta ne soglaša z njimi, višjemu organu nemudoma predloži svoje lastno poročilo in nasvet ali priporočila zdravnika ali pristojnega javnega zdravstvenega organa.

Omejitve, disciplina in sankcije

36. člen

Disciplina in red se vzdržujeta s toliko omejitvami, kot je potrebno za zagotavljanje varnega varovanja, varno delovanje zapora in dobro urejenega življenja skupnosti.

37. člen

Za spodaj navedeno se vedno zahteva dovoljenje po zakonu ali po predpisu pristojnega upravnega organa: a) ravnanje, ki je disciplinski prekršek;

- b) vrste in trajanje sankcij, ki se lahko uvedejo;
- c) organ, pristojen za uvedbo teh sankcij;
- d) vse oblike prisilne ločitve od splošne populacije zapornikov, kot so kazen bivanja v samici, izolacija, segregacija, bivanje v posebnih oddelkih ali omejitev stanovanjskih prostorov zaradi disciplinske sankcije ali zaradi vzdrževanja reda in varnosti, vključno z uvajanjem usmeritev in postopkov, ki urejajo uporabo in pregled nad kakršnimi koli oblikami neprostoVOLjne ločitve v zvezi z napatitvijo in izpustom zapornikov v/iz njih.

38. člen

1. Zaprške uprave se spodbujajo k uporabi, če je mogoče, mehanizmov preprečevanja konfliktov, poravnave ali katerih koli drugih oblik alternativnega reševanja sporov pri preprečevanju disciplinskih prekrškov ali reševanju sporov.
2. V zvezi z zaporniki, ki so ali so bili ločeni, zaporska uprava sprejme potrebne ukrepe za ublažitev morebitnih škodljivih učinkov take osamitve nanje in na njihovo skupnost po izpustitvi iz zapora.

39. člen

1. Noben zapornik ne sme biti kaznovan, razen če je to v skladu z zakonskimi pogoji ali ureditvijo iz 37. člena ter načeli o pravičnosti in predpisanim postopkom. Zapornik ne sme biti nikoli dvakrat kaznovan za isto dejanje ali prekršek.
2. Zaprške uprave zagotovijo sorazmernost med disciplinskimi sankcijami in ugotovljenim dejanjem ter vodijo ustrezno evidenco o vseh izrečenih disciplinskih sankcijah.
3. Pred izrekom disciplinskih sankcij zaporske uprave preučijo, ali in kako je lahko zapornikova duševna bolezen ali razvojna motnja prispevala k njegovemu ravnanju in k storitvi prekrška ali dejanja, ki je bil razlog za disciplinsko obtožbo. Zaprška uprava ne sme kaznovati ravnanja zapornika, za katero se šteje, da je neposredna posledica njegove duševne bolezni ali motnje v duševnem razvoju.

40. člen

1. Med prestajanjem zapora ne sme imeti noben zapornik vloge, ki bi bila kakor koli povezana z disciplino.
2. Vendar to pravilo ne ovira ustreznega delovanja sistemov, temelječih na samoupravi, na podlagi katere so konkretne družbene, izobraževalne ali športne dejavnosti ali odgovornosti pod nadzorom zaupane zapornikom, ki so razvrščeni v skupine zaradi namena obravnave.

41. člen

1. O vseh navedbah disciplinskih prekrškov zapornikov je treba nemudoma poročati pristojnemu organu, ki jih razišče brez nepotrebne odlašanja.
2. Zaporniki so brez odlašanja v jeziku, ki ga razumejo, obveščeni o naravi obtožb proti njim in se jim dajo na voljo ustrezen čas in možnosti za pripravo njihove obrambe.
3. Zapornikom se dovoli, da se branijo sami osebno ali s pravno pomočjo, kadar je to zahtevano zaradi pravnega interesa, zlasti kadar gre za resne disciplinske obtožbe. Če zaporniki ne razumejo ali ne govorijo jezika, ki se uporablja na disciplinski obravnavi, jim brezplačno pomaga pristojni tolmač.
4. Zaporniki morajo imeti možnost, da zahtevajo sodno presojo disciplinskih sankcij, uvedenih zoper njih.
5. Če se disciplinska kršitev preganja kot kaznivo dejanje, imajo zaporniki pravico do uporabe vseh pravnih jamstev, ki veljajo v kazenskem postopku, vključno z neoviranim dostopom do pravnega svetovalca.

42. člen

Splošne bivalne razmere, obravnavane v teh pravilih, vključno s tistimi, ki se nanašajo na svetlobo, prezračevanje, temperaturo, sanitarije, prehrano, pitno vodo, dostop do zunanjih površin in telesno vadbo, osebno higieno, zdravstveno varstvo in ustrezen osebni prostor, veljajo za vse zapornike brez izjeme.

43. člen

1. Omejitve ali disciplinske sankcije v nobenem primeru ne smejo pripeljati do mučenja ali drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Prepovedani so zlasti ti ukrepi:
 - a) nedoločeno trajanje osamitve;
 - b) podaljšana osamitev;
 - c) namestitev zapornika v stalno temno ali stalno osvetljeno celico;
 - d) telesno kaznovanje ali zmanjšanje količine zapornikove hrane ali pitne vode;
 - e) skupinsko kaznovanje.
2. Kot sankcija zaradi disciplinskega prekrška se ne smejo uporabiti prisilna sredstva.
3. Disciplinske sankcije ali prisilni ukrepi ne vključujejo prepovedi družinskih stikov. Družinski stiki se lahko omejijo le za omejeno obdobje in glede na dosledne zahteve glede vzdrževanja varnosti in reda.

44. člen

V teh pravilih se kazen samice nanaša na osamitev zapornika za 22 ur ali več na dan brez pomembnih človeških stikov. Podaljšana osamitev se nanaša na bivanje v samici za obdobje, ki presega 15 zaporednih dni.

45. člen

1. Kazen samice se uporabi le izjemoma kot zadnja možnost, in sicer za čim krajši čas, kot je mogoče, pod pogojem neodvisnega pregleda in samo v skladu z dovoljenjem pristojnega organa. Kazen samice se ne sme izreči zaradi zapornikove obsodbe.
2. Naložitev kazni samice je prepovedana pri zapornikih z duševnimi ali telesnimi motnjami, kadar bi taki ukrepi njihov položaj le še poslabšali. Prepoved uporabe kazni samice in podobnih ukrepov velja v primerih, ki vključujejo ženske in otroke, kakor je navedeno v drugih standardih in normativih

Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju.

46. člen

1. Zdravstveno osebje ne sme imeti pri izrekanju disciplinskih sankcij ali drugih omejevalnih ukrepov nobene vloge. To osebje posebno pozornost namenja zdravju zapornikov, za katere velja katera koli oblika neprostovoljne ločitve, vključno z vsakodnevnimi obiski takih zapornikov ter zagotavljanjem takojšnje medicinske pomoči in zdravljenja na zahtevo teh zapornikov ali zaporskega osebja.
2. Zdravstveno osebje brez odlašanja poroča upravniku zapora o vseh škodljivih učinkih disciplinskih sankcij ali drugih omejevalnih ukrepov na telesno ali duševno zdravje zapornika, ki so mu bili izrečeni take sankcije ali ukrepi, ter ga obvesti, če meni, da je treba prenehati z njimi ali jih spremeniti zaradi telesnih ali duševnih zdravstvenih razlogov.
3. Zdravstveno osebje je pooblaščen za pregledovanje in priporočanje sprememb glede neprostovoljne ločitve zapornikov zaradi zagotovila, da taka ločitev ne bi poslabšala zdravstvenega stanja ali duševne ali telesne invalidnosti zapornika.

Sredstva prisile

47. člen

1. Uporaba verig, okovov ali drugih prisilnih sredstev, ki so po svojem bistvu ponižujoča ali boleča, je prepovedana.
2. Druga sredstva prisile se uporabijo samo, če je to dovoljeno z zakonom, in sicer v naslednjih primerih:
 - a) kot previdnostni ukrep proti preprečitvi pobega med prevozom, pod pogojem, da se jih sname, ko se zapornik pojavi pred sodnim ali upravnim organom;
 - b) po nalogu upravnika zapora, kadar drugi načini nadzora niso uspešni, da se zaporniku prepreči poškodovanje samega sebe ali drugih ali poškodovanje premoženja; v takih primerih upravnik nemudoma opozori zdravnika ali druge usposobljene zdravstvene delavce in o tem poroča višjemu upravnemu organu.

48. člen

1. Kadar se naložitev prisilnih sredstev dovoli v skladu z drugim odstavkom 47. člena, se uporabljajo naslednja načela:
 - a) prisilna sredstva se naložijo samo, če nižja oblika nadzora ni učinkovita pri obvladanju tveganj, ki jih pomeni neomejeno gibanje;
 - b) način prisile mora biti najmanj vsiljiv način, ki je potreben in razumno na voljo za nadziranje zapornikovega gibanja ter temelji na stopnji in naravi tveganj;
 - c) prisilna sredstva se naložijo samo za zahtevano časovno obdobje in jih je treba odstraniti takoj, ko je mogoče po prenehanju tveganj, ki jih pomeni neomejeno gibanje.
2. Prisilna sredstva se nikoli ne uporabljajo za ženske v porodnih krčih, med rojevanjem in takoj po porodu.

49. člen

Zaporska uprava mora zaprositi za dostop do uporabe nadzornih tehnik, ki izključujejo potrebo po naložitvi prisilnih sredstev ali zmanjšujejo njihovo vsiljivost (intruzivnost), in zagotoviti usposabljanje za uporabo teh nadzornih tehnik.

Preiskave zapornikov in celic

50. člen

Zakoni in drugi predpisi, ki urejajo preiskave zapornikov in celic, morajo biti v skladu z obveznostmi po mednarodnem pravu ter upoštevati mednarodne standarde in normative ob upoštevanju, da mora biti v zaporu zagotovljena varnost. Preiskave se izvajajo na način, ki je spoštljiv do človeškega dostojanstva in zasebnosti osebe, ki je preiskovana, in ob upoštevanju načel sorazmernosti, zakonitosti in nujnosti.

51. člen

Preiskave se ne uporabljajo za nadlegovanje, ustrahovanje ali nepotrebno motenje zasebnosti zapornikov. Zaradi odgovornosti zaporska uprava vodi ustrezne evidence preiskav, zlasti preglede s slačenjem in preglede telesnih votlin ter preiskav celic kot tudi razlogov za preiskave, podatkov o osebah, ki so jih izvajale, in morebitnih izsledkov preiskav.

52. člen

1. Vsiljive preiskave, vključno s slačenjem in pregledom telesnih votlin, se opravijo le, če je to nujno potrebno. Zaporske uprave se spodbujajo k razvijanju in uporabi primernih preiskav kot alternative vsiljivim preiskavam. Vsiljive preiskave se izvajajo za zaprtimi vrati; opravlja jih usposobljeno osebje istega spola, kot je zapornik/zapornica.
2. Preiskave telesnih votlin lahko opravijo samo usposobljeni zdravstveni delavci, ki niso primarno odgovorni za nego zapornikov, ali najmanj osebje, ki ga ustrezno usposobi zdravstveni delavec na področju higienskih, zdravstvenih in varnostnih standardov.

53. člen

Zaporniki imajo dostop do dokumentov, ki se nanašajo na njihove pravne postopke, ali jih imajo lahko v svoji lasti, ne da bi imela dostop do njih zaporska uprava.

Obveščanje in pritožbe zapornikov

54. člen

Po sprejemu se vsakemu zaporniku sprotno zagotovijo pisne informacije o:

- a) zakonodaji in veljavnih zaporskih predpisih;
- b) njegovih pravicah, vključno z dovoljenimi načini iskanja informacij, dostopom do pravnega svetovanja, vključno s shemami pravne pomoči, ter postopki oddajanja prošenj in pritožb;
- c) njegovih obveznostih, vključno z veljavnimi disciplinskimi ukrepi, in
- d) vseh drugih zadevah, ki zaporniku omogočajo prilagoditev na življenje v zaporu.

55. člen

1. Informacije, navedene v 54. členu, so na voljo v najbolj skupno uporabljenih jezikih v skladu s potrebami zaporske populacije. Če zapornik ne razume nobenega od teh jezikov, je treba zagotoviti pomoč tolmača.
2. Če je zapornik nepismen, se mu informacije sporočijo ustno. Zapornikom z okvarami vida in sluha je treba zagotoviti informacije na način, ki je primeren glede na njihove potrebe.
3. Zaporska uprava povzetke informacij prikaže na vidnem mestu v skupnih prostorih zopora.

56. člen

1. Vsak zapornik ima možnost, da vsak dan predloži zahtevo upravniku zapora ali članu zaporniškega osebja, ki je pooblaščen za njegovo zastopanje, ali se pritoži pri njem.
2. Zahteve ali pritožbe je mogoče predložiti tudi zaporskemu inšpektorju med inšpekcijskim pregledom. Zaporniki imajo možnost, da svobodno in v popolni zasebnosti govorijo z inšpektorjem ali katerim drugim inšpekcijskim uradnikom brez prisotnosti upravnika ali drugih članov osebja.
3. Vsak zapornik lahko brez cenzure v zvezi z vsebino predloži zahtevo ali pritožbo glede ravnanja z njim osrednji zaporski upravi in pravosodnim ali drugih pristojnim organom, vključno z organi, ki so pooblaščen za preglede ali popravo stanja.
4. Pravice iz prvega do tretjega odstavka tega člena se razširijo tudi na zapornikovega pravnega zastopnika. Kadar zapornik in njegov pravni zastopnik nimata možnosti uveljavljanja teh pravic, lahko to stori član zapornikove družine ali vsaka druga oseba, ki je seznanjena z zadevo.

57. člen

1. Vsaka zahteva ali pritožba se obravnava takoj in je nanjo odgovorjeno brez odlašanja. Če je zahteva ali pritožba zavrnjena ali če pride do nepotrebnega odlašanja, ima pritožnik pravico, da jo predloži sodnemu ali drugemu organu.
2. Na voljo so varovalni ukrepi, s katerim se zagotovi, da lahko zaporniki zahteve ali pritožbe varno predložijo, in če tako zahteva pritožnik, zaupno. Zapornik ali druge osebe, navedene v četrtem odstavku 56. člena, ne smejo biti izpostavljeni nikakršnemu tveganju povračilnih ukrepov, ustrahovanja ali drugih negativnih posledic zaradi predložitve zahteve ali pritožbe.
3. Navedbe o mučenju in drugih oblikah krutega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja se obravnavajo nemudoma ter jim sledi hitra in nepristranska preiskava, ki jo vodi neodvisni nacionalni organ v skladu s prvim in drugim odstavkom 71. člena.

Stik z zunanjim svetom

58. člen

1. Zapornikom se dovoli, da pod ustreznim nadzorom redno komunicirajo s svojo družino in prijatelji:
 - a) z dopisovanjem v pisni obliki in z uporabo, če so na voljo, telekomunikacijskih, elektronskih, digitalnih in drugih sredstev ter
 - b) s sprejemanjem obiskov.
2. Če so dovoljeni obiski zakonca, se ta pravica uporabi brez razlik, pri čemer zapornice to pravico uveljavljajo na enaki podlagi kot moški. Na voljo morajo biti postopki in prostori, ki zagotavljajo pravičen in enakopraven dostop ob upoštevanju varnosti in dostojanstva.

59. člen

Zaporniki se v okviru mogočega namestijo v zapore, ki so blizu njihovega doma ali kraja, kjer bo potekala njihova družbena rehabilitacija.

60. člen

1. Sprejem obiskovalcev v zaporsko zgradbo je odvisen od privoljenja obiskovalca v telesno preiskavo. Obiskovalec lahko kadar koli umakne svojo privolitev, vendar zaporska uprava v tem primeru obiskovalcu zavrne dostop.

2. Telesna preiskava in postopek vstopanja za obiskovalce ne smeta biti ponižujoča in se urejata po vsaj tako varovalnih načelih, kot so opisana v 50. do 52. členu. Preiskavam telesnih votlin se je treba izogibati in se ne smejo uporabljati za otroke.

61. člen

1. Zapornikom se v skladu z veljavno domačo zakonodajo zagotovijo ustrezna možnost, čas in prostor ob obisku pravnega svetovalca ali ponudnika pravne pomoči po njihovi izbiri zaradi pogovora in posvetovanja, in sicer brez odlašanja, prestrezanja ali cenzuriranja in v popolni zaupnosti glede katere koli pravne zadeve. Posvetovanje lahko poteka v vidnem, ne pa v tudi v slišnem dosegu zaporskega osebja.
2. Kadar zapornik ne govori lokalnega jezika, zaporska uprava omogoči dostop do storitev neodvisnega pristojnega tolmača.
3. Zaporniki morajo imeti dostop do učinkovite pravne pomoči.

62. člen

1. Zapornikom, ki so tuji državljani, se dovoli dostop do razumnih možnosti komuniciranja z diplomatskimi in konzularnimi predstavniki države, katere pripadniki so.
2. Zapornikom, ki so državljani držav brez diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, in beguncem ali osebam brez državljanstva se dovolijo podobne možnosti komuniciranja z diplomatskim predstavnikom države, ki zastopa njihove interese, ali s katerim koli nacionalnim ali mednarodnim organom, katerega naloga je varovanje teh oseb.

63. člen

Zaporniki se redno seznanjajo s pomembnejšimi novicami, tako da berejo časopise, revije ali posebne zavodske publikacije, poslušajo radijske prenose, se udeležijo predavanj ali se seznanjajo z novicami s pomočjo česar koli podobnega, kar dovoli ali nadzira zaporska uprava.

Knjige

64. člen

Vsak zapor ima knjižnico, ki je na voljo vsem kategorijam zapornikov in je ustrezno založena s knjigami za razvedrilo in učenje, pri čemer je treba zapornike spodbujati, da to v celoti izkoristijo.

Vera

65. člen

1. Če je v zaporu dovolj zapornikov iste vere, se imenuje ali odobri usposobljeni predstavnik te vere. Če število zapornikov to upravičuje in razmere dopuščajo, je treba skleniti dogovor s polnim delovnim časom.
2. Usposobljenemu predstavniku, ki se imenuje in odobri v skladu s prvim odstavkom tega člena, se dovoli, da redno opravlja svojo službo in zasebne pastoralne obiske zapornikov ob primernem času.
3. Dostop do odobrenega verskega predstavnika se ne sme zavrniti nobenemu zaporniku. Po drugi strani, če zapornik nasprotuje obisku katerega koli verskega predstavnika, je treba njegovo stališče v celoti spoštovati.

66. člen

Če je izvedljivo, se vsakemu zaporniku dovoli zadovoljevanje potreb po njegovem verskem življenju, tako da obiskuje verske obrede v zaporu in da ima pri sebi verske knjige z nauki in navodili svoje veroizpovedi.

Zadržanje zapornikove lastnine

67. člen

1. Ves denar, dragocenosti, oblačila in druge stvari, ki pripadajo zaporniku in jih ta v skladu z zaporskimi predpisi ne sme imeti pri sebi, se ob njegovem sprejemu v zapor dajo v varno hrambo. Njihov seznam podpiše zapornik. Uredi se potrebno, da se ohranijo v dobrem stanju.
2. Po izpustitvi zapornika se mu vsi tovrstni predmeti in denar vrnejo, razen če mu je dovoljeno, da denar porabi ali svojo lastnino pošlje ven iz zapora, ali je bilo ugotovljeno, da je treba vsa oblačila iz higienskih razlogov uničiti. Zapornik mora podpisati potrdilo o vrnjenih stvareh in denarju.
3. Z denarjem ali stvarmi, ki jih zapornik prejme od zunaj, se ravna enako.
4. Če zapornik prinese s seboj droge ali zdravila, zdravnik ali drug pristojni zdravstveni delavec odloči o načinu njihove uporabe.

Obveščanje

68. člen

Vsak zapornik ima pravico ter možnost in sredstva, da svojo družino ali katero koli drugo osebo, ki jo določi kot osebo za stike, nemudoma obvesti o svojem zaporu, svoji preselitvi v drug zavod in o vseh resnih boleznih ali poškodbah. Sporočanje zapornikovih osebnih informacij poteka v skladu z domačo zakonodajo.

69. člen

V primeru zapornikove smrti upravnik zapora takoj obvesti zapornikovo najbližjo osebo ali točko za stike v sili. Osebe, ki jih zapornik določi kot prejemnike informacij o svojem zdravstvenem stanju, upravnik uradno obvesti o zapornikovi hudi bolezni, poškodbi ali premestitvi v zdravstveno ustanovo. Spoštuje se zapornikova zahteva, da se soprogo oziroma soproga ali najbližji sorodnik ne obvesti o zapornikovi bolezni ali poškodbi.

70. člen

Zaporska uprava zapornika nemudoma obvesti o hudi bolezni ali smrti bližnjega sorodnika ali druge pomembne osebe. Če okoliščine dopuščajo, je treba zaporniku dovoliti, da obiše v spremstvu ali sam bližnjega sorodnika ali drugo pomembno osebo, ki je v kritičnem stanju, ali da se udeleži pogreba bližnjega sorodnika ali druge pomembne osebe.

Preiskave

71. člen

1. Ne glede na začetek notranje preiskave upravnik zapora o smrti v zaporu, izginotju ali resni poškodbi nemudoma poroča pravosodnemu ali drugemu pristojnemu organu, ki je neodvisen od zaporske

uprave ter je v takih primerih pooblaščen za hitro, nepristransko in učinkovito preiskavo okoliščin in vzrokov. Zaporjska uprava s tem organom sodeluje v celoti in poskrbi, da se ohranijo vsi dokazi.

2. Obveznost iz prvega odstavka tega člena velja tudi, kadar obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je bilo storjeno dejanje mučenja ali drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja v zaporu, ne glede na prejetje uradne pritožbe.
3. Če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je bilo dejanje iz drugega odstavka tega člena storjeno, se nemudoma sprejmejo ukrepi, ki zagotovijo, da vse v to morebiti vpletene osebe niso udeležene v preiskavi in nimajo stika s pričami, žrtvijo ali družino žrtve.

72. člen

Zaporjska uprava s truplom pokojnega zapornika ravna spoštljivo in dostojanstveno. Truplo umrlega zapornika je treba takoj, kot je razumno mogoče, vrniti najbližjemu sorodniku, najpozneje ob koncu preiskave. Zaporjska uprava omogoči kulturno primeren pogreb, če ni druge odgovorne strani, ki bi to hotela ali zmogla storiti, in o zadevi vodi popolno evidenco.

Premestitev zapornikov

73. člen

1. Kadar se zaporniki premeščajo iz zapora ali v zapor, morajo biti čim manj izpostavljeni pogledu javnosti in sprejmejo se potrebni varovalni ukrepi, ki jih varujejo pred žalitvami, radovednostjo in vzbujanjem pozornosti v javnosti v kateri koli obliki.
2. Prevoz zapornikov v vozilih z neustreznim prezračevanjem ali svetlobo ali na kakršen koli način, ki bi jih izpostavljala nepotrebnim fizičnim razmeram, je prepovedan.
3. Prevoz zapornikov se opravi na stroške zaporske uprave in za vse veljajo enaki pogoji.

Zaporsko osebje

74. člen

1. Zaporjska uprava poskrbi za skrben izbor vseh ravni svojega osebja, saj je pravilno delovanje zapora odvisno od integritete, človečnosti, strokovne usposobljenosti in osebne primernosti tega osebja.
2. Zaporjska uprava si nenehno prizadeva, da bi pri osebju in v javnosti vzbujala in ohranjala prepričanje, da gre pri tem delu za zelo pomembno službo družbenega pomena in da je v ta namen treba uporabiti vsa ustrezna sredstva obveščanja javnosti.
3. Za izpolnjevanje navedenih ciljev se imenuje strokovno zaporsko osebje s polnim delovnim časom, ki ima status državne službe z zagotovljenim mandatom, ki je odvisen le od dobrega ravnanja, učinkovitosti in telesne pripravljenosti tega osebja. Plače morajo biti ustrezne, da se pritegnejo in obdržijo primerni moški in ženske; prejemki iz zaposlitve in delovne razmere morajo biti ustrezni glede na zahtevno naravo dela.

75. člen

1. Vse zaporsko osebje mora imeti ustrezno raven izobrazbe in zmožnosti in sredstva za opravljanje svojih nalog na strokoven način.
2. Zaporškemu osebju se pred začetkom opravljanja službe zagotovi usposabljanje, ki je prilagojeno njegovim splošnim in posebnim nalogam ter odraža najboljše sodobne prakse, utemeljene na

kazenskopravni znanosti. Samo tistim kandidatom, ki uspešno opravijo teoretični in praktični preizkus po končanem usposabljanju, je dovoljeno, da začnejo opravljati zaporско službo.

3. Zaporška uprava zagotavlja stalno izvajanje tečajev strokovnega usposabljanja za delo, da se ohranjajo in izboljšujejo znanje ter strokovne zmožnosti njegovega osebja, potem ko začne opravljati službo in v poklicni karieri.

76. člen

1. Usposabljanje iz drugega odstavka 75. člena mora vsebovati najmanj usposabljanje o:
 - a) ustrezni notranji zakonodaji, predpisih in usmeritvah ter veljavnih mednarodnih in regionalnih instrumentih, po določbah katerih se morata uravnavati delo in vzajemno delovanje zaporniškega osebja in zapornikov;
 - b) pravicah in dolžnostih zaporskega osebja pri opravljanju njegovih nalog, vključno s spoštovanjem človeškega dostojanstva vseh zapornikov in prepovedjo nekaterih ravnanj, kot so zlasti mučenje in druge oblike krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja;
 - c) varstvu in varnosti, vključno z zamisljivo o dinamični varnosti, uporabi sile in sredstev prisile ter obvladovanju nasilnih prestopnikov ob dolžnem upoštevanju preventivnih in umiritvenih tehnik, kot so pogajanja in mediacija;
 - d) prvi pomoči, psihosocialnih potrebah zapornikov in ustrezni dinamiki v zaporskem okolju ter o socialnem varstvu in pomoči, vključno z zgodnjim odkrivanjem težav z duševnim zdravjem.

2. Zaporško osebje, ki je odgovorno za delo z nekaterimi kategorijami zapornikov ali ki so mu dodeljene druge specializirane naloge, mora biti deležno ustreznega usposabljanja.

77. člen

Vse zaporško osebje ves čas ravna in svoje naloge opravlja tako, da na zapornike trajno vpliva s svojim dobrim zgledom in s tem pridobiva njihovo spoštovanje.

78. člen

1. Zaporško osebje mora, če je mogoče, vključevati zadosti specialistov, kot so psihiatri, psihologi, socialni delavci, učitelji in učitelji za poklice.
2. Storitve socialnih delavcev, učiteljev in učiteljev za poklice se zagotovijo za stalno brez izključevanja delavcev s polovičnim delovnim časom ali prostovoljcev.

79. člen

1. Upravnik zavora mora biti ustrezno usposobljen za opravljanje svojih nalog, kar zagotavlja s svojim značajem, upravno sposobnostjo, ustreznim usposabljanjem in izkušnjami.
2. Upravnik zavora svoj celotni delovni čas nameni opravljanju uradnih nalog in ne sme biti imenovan s krajšim delovnim časom. Stalno prebivališče mora imeti na območju zavora ali v njegovi neposredni bližini.
3. Če sta dva zavora pod vodstvom enega upravnika, ju ta pogosto obiskuje. Za vsakega od teh zavorov je pristojen odgovorni rezidenčni uradnik.

80. člen

1. Upravnik zavora ali njegov namestnik in večina drugih članov zaporskega osebja mora obvladati jezik, ki ga govori največ zapornikov, ali jezik, ki ga razume največ zapornikov.

2. Kadar je potrebno, se uporabijo storitve pristojnega tolmača.

81. člen

1. V zaporih za moške in ženske je del zapora, ki je namenjen ženskam, pod vodstvom odgovornega ženskega člana osebja, ki skrbi za hrambo ključev celotnega omenjenega dela zapora.
2. Noben moški uslužbenec ne sme vstopiti v del zapora, ki je namenjen ženskam, brez spremstva ženskega člana osebja.
3. Zapornice sme obiskovati in nadzorovati samo žensko osebje zapora. To ne preprečuje moškimi članom osebja, zlasti zdravnikom in učiteljem, da ne bi opravljali svoje poklicne dolžnosti v zaporih ali delih zapora, namenjenih ženskam.

82. člen

1. Zaporsko osebje v svojih odnosih z zaporniki ne sme uporabljati sile, razen v samoobrambi ali pri poskusu pobega ali aktivnem ali pasivnem upiranju ukazu, temelječem na zakonu ali drugih predpisih. Zaporsko osebje, ki uporabi silo, je ne sme uporabiti več, kot je nujno potrebno, in mora o dogodku nemudoma poročati upravniku zapora.
2. Zaporskemu osebju se omogoči posebno telesno usposabljanje zaradi brzdanja agresivnih zapornikov.
3. Razen izjemoma zaporsko osebje pri opravljanju nalog, pri katerih prihaja do neposrednega stika z zaporniki, ne sme biti oboroženo. Poleg tega zaporsko osebje ne sme biti v nobenem primeru oboroženo, razen če je za uporabo orožja ustrezno usposobljeno.

Notranji in zunanji inšpekcijski nadzor

83. člen

1. Na voljo je dvojni sistem opravljanja rednega inšpekcijskega nadzora nad zapori in penološkimi storitvami:
 - a) notranji ali upravni inšpekcijski nadzor, ki ga opravlja osrednja zaporska uprava;
 - b) zunanji nadzor, ki ga opravlja od zaporske uprave neodvisen organ in ki lahko vključuje pristojne mednarodne ali regijske organe.
2. V obeh primerih je cilj inšpekcijskega nadzora zagotoviti, da se zapori upravljajo v skladu z obstoječo zakonodajo, predpisi, usmeritvami in postopki zaradi doseganja ciljev penoloških in popravnih storitev ter zaradi varovanja pravic zapornikov.

84. člen

1. Inšpektorji so pooblaščen za:
 - a) dostop do vseh informacij o številu zapornikov ter do krajev in lokacij pridržanja ter vseh informacij, pomembnih za ravnanje z zaporniki, vključno z njihovimi evidencami in pogoji pridržanja;
 - b) prosto izbiro zaporov, ki jih bodo obiskali, vključno z nenajavljenimi obiski na lastno pobudo, in zapornikov, s katerimi bodo opravili razgovor;
 - c) zasebne in v celoti zaupne razgovore z zaporniki in zaporskim osebjem med svojim obiskom;
 - d) dajanje priporočil zaporski upravi in drugim pristojnim organom.
2. Zunanje inšpekcijske time sestavljajo usposobljeni in izkušeni inšpektorji, ki jih imenuje pristojni organ in vključujejo zdravstvene strokovnjake. Ustrezno pozornost je treba nameniti uravnoteženi zastopanosti spolov.

85. člen

- Po vsakem inšpekcijskem nadzoru se pripravi pisno poročilo in se predloži pristojnemu organu. Ustrezno pozornost je treba nameniti pripravi poročil zunanjih inšpekcijskih pregledov, ki so javno dostopna in izključujejo vse osebne podatke o zapornikih, razen če ti za to dajo izrecno soglasje.
- Zaporska uprava ali drugi pristojni organi, če je primerno, v razumnem času navedejo, ali bodo izvajali priporočila, ki izhajajo iz zunanjega inšpekcijskega nadzora.

II. PRAVILA, KI SE UPORABLJAJO ZA POSEBNE KATEGORIJE

A. Obsojeni zaporniki

Vodilna načela

86. člen

Vodilna načela v nadaljevanju so namenjena predstavitvi duha, v katerem je treba upravljati kazenske ustanove, in ciljev, h katerim morajo biti usmerjene v skladu z izjavo, dano v okviru 1. predhodne ugotovitve k tem pravilom.

87. člen

Pred iztekom kazni je zaželeno, da se sprejmejo potrebni koraki, ki bodo zaporniku zagotovili postopno vrnitev v družbo. Ta cilj je mogoče odvisno od primera doseči z uvedbo predizpustitvenega režima v istem zaporu ali drugi ustrezni ustanovi ali s poskusno izpustitvijo pod neke vrste nadzorom, ki ne sme biti v rokah policije, temveč ga je treba kombinirati z učinkovito socialno pomočjo.

88. člen

- Pri ravnanju z zaporniki se ne sme poudarjati njihova izključenost iz skupnosti, temveč njihova nadaljnja udeležbo v njej. Kjer koli je mogoče, bi morale biti prisotne agencije skupnosti, da bi zaporskemu osebju pomagale pri nalogi družbene rehabilitacije zapornikov.
- V povezavi z vsakim zaporom bi moralo biti socialnim delavcem naloženo, da vzdržujejo in izboljšujejo zaželeno odnose zapornika z njegovo družino in s koristnimi socialnimi agencijami. Sprejeti bi bilo treba ukrepe, v največji možni meri združljive z zakonom in kaznijo, za varovanje pravic, ki se nanašajo na državljanske interese, pravice socialne varnosti in druge socialne ugodnosti zapornikov.

89. člen

- Izpolnitev teh načel zahteva individualizacijo ravnanja in v ta namen prilagodljiv sistem razvrščanja zapornikov v skupine. Zaželeno je, da bi bile take skupine razdeljene po posameznih zaporih, ki so primerni za obravnavanje vsake posamezne skupine.
- Pri teh zaporih ni potrebno, da zagotavljajo enako stopnjo varnosti vsaki skupini. Zaželeno so različne stopnje varnosti glede na potrebe različnih skupin. Odprti zaporji že zaradi samega dejstva, da ne zagotavljajo fizične zaščite pred pobegom, temveč se zanašajo na samodisciplino zapornikov, ponujajo najugodnejše razmere za rehabilitacijo skrbno izbranih zapornikov.
- Zaželeno je, da število zapornikov v zaporih zaprtega tipa ne bi bilo tako veliko, da bi oviralo individualno ravnanje z njimi. V nekaterih državah velja mnenje, naj število zaprtih oseb ne presega 500. V zaporih odprtega tipa naj bo število zapornikov čim manjše.

4. Po drugi strani ni zaželeno ohranjati zaporov, ki so tako majhni, da ni mogoče zagotoviti ustreznih zmogljivosti.

90. člen

Dolžnost družbe ne preneha z izpustitvijo zapornika. Zato bi morale biti na voljo vladne ali zasebne agencije, ki bi bile zaporniku sposobne zagotoviti učinkovito nadaljnjo oskrbo po izpustitvi iz zapora, usmerjeno k zmanjševanju predsodkov proti njemu ali njegovi družbeni rehabilitaciji.

Ravnanje z zaporniki

91. člen

Cilj ravnanja z osebami, obsojenimi na kazen zapora ali kakšen podoben ukrep, je, če to dopušča dolžina kazni, v njih okrepiti voljo, da se po izpustitvi iz zapora ravna po zakonih in živijo samostojno življenje, ter jih za to tudi usposobiti. Ravnanje z njimi mora spodbujati njihovo samospoštovanje in razvijati občutek odgovornosti.

92. člen

1. Za te namene je treba uporabiti vsa ustrezna sredstva, vključno z versko oskrbo v državah, kadar je to mogoče, izobraževanjem, poklicnim usmerjanjem in usposabljanjem, socialnim delom, svetovanjem o zaposlitvi, telesnim razvojem in krepitvijo moralnega značaja, v skladu z individualnimi potrebami vsakega zapornika in ob upoštevanju njegove družbene in kazenske preteklosti, telesnih in duševnih zmožnosti in sposobnosti, osebnega temperamenta, dolžine kazni in možnosti po izpustitvi iz zapora.
2. Za vsakega zapornika, obsojenega na primerno dolgo kazen, upravnik zapora prejme, kakor hitro je mogoče po njegovem sprejemu, celovito poročilo o vseh stvareh, navedenih v prvem odstavku tega člena. Tako poročilo vedno vsebuje poročilo zdravnika ali drugega usposobljenega zdravstvenega delavca o telesnem in duševnem stanju zapornika.
3. Poročila in drugi pomembni dokumenti se odložijo v osebno datoteko. Ta datoteka se redno posodablja in je razvrščena tako, da omogoča vpogled odgovornim članom osebja, kadar je to potrebno.

Razvrščanje in individualizacija

93. člen

1. Namen razvrščanja je:
 - a) ločitev tistih zapornikov, ki bi zaradi svoje kazenske evidence ali značaja verjetno širili slab vpliv, od preostalih zapornikov;
 - b) porazdelitev zapornikov v skupine, da se olajša ravnanje z njimi zaradi njihove družbene rehabilitacije.
2. Če je mogoče, se zapori odprtega tipa ali ločeni oddelki zapora uporabljajo za ravnanje z različnimi skupinami zapornikov.

94. člen

Po sprejemu v zapor in po preučitvi osebnosti vsakega zapornika, obsojenega na kazen primerne dolžine, je treba, kakor hitro je mogoče, pripraviti program ravnanja z njim v skladu s spoznanji, pridobljenimi na podlagi njegovih individualnih potreb, zmožnosti in nagnjenj.

Privilegiji

95. člen

Zaradi spodbujanja dobrega vedenja, razvijanja občutka odgovornosti ter varovanja interesa in sodelovanja zapornikov pri ravnanju z njimi se v vsakem zaporu vzpostavijo sistemi privilegijev za različne skupine zapornikov in različne metode ravnanja z njimi.

Delo

96. člen

1. Obsojeni zaporniki imajo možnost delati in/ali dejavno sodelovati pri svoji rehabilitaciji glede na telesne in duševne sposobnosti, ki jih ugotovi zdravnik ali drug usposobljen zdravstveni delavec.
2. Zagotovi se zadostno delo koristne narave, ki zapornikom omogoča zaposlenost v običajnem delovnem dnevu.

97. člen

1. Delo v zaporu ne sme biti žaljivo.
2. Zaporniki ne smejo biti v suženjskem ali podložniškem razmerju.
3. Od zapornikov se ne sme zahtevati delo za osebno ali zasebno korist članov zaporskega osebja.

98. člen

1. Če je mogoče, naj bo dodeljeno delo tako, da bo ohranjalo ali povečevalo zmožnost zapornikov, da zaslužijo dovolj za dostojno življenje po izpustitvi.
2. Poklicno usposabljanje za koristne veščine se zagotovi zapornikom, ki so od tega sposobni imeti korist, zlasti mladim zapornikom.
3. V mejah združljivosti z ustrežno poklicno izbiro in zahtevami zaporske uprave ter disciplino lahko zaporniki izberejo vrsto dela, ki ga želijo opravljati.

99. člen

1. Organizacija in delovne metode v zaporu naj bodo, če je mogoče, podobne tistim pri podobnem delu zunaj zapora, da se zaporniki lahko pripravijo na razmere normalnega poklicnega življenja.
2. Interesi zapornikov in njihovega poklicnega usposabljanja ne smejo biti podrejeni ustvarjanju finančnega dobička na podlagi dela v zaporu.

100. člen

1. Po možnosti naj zaporske proizvodne dejavnosti in farme neposredno upravlja zaporska uprava in ne zasebni izvajalci.
2. Če so zaporniki zaposleni pri delu, ki ne spada pod zaporsko upravo, morajo biti vedno pod nadzorom zaporskega osebja. Razen če delo ni namenjeno drugim vladnim službam/oddelkom, osebe, ki prejmejo proizvod iz dela, zaporski upravi plačajo polne običajne plače za tako delo, pri čemer se upošteva ustvarjeni učinek zapornikov.

101. člen

1. Varstveni ukrepi, predpisani zaradi zaščite varnosti in zdravja prostih delavcev, se upoštevajo tudi v zaporih.
2. Določi se, da imajo zaporniki pravico do odškodnine v primeru delovne poškodbe, vključno s poklicno boleznijo, pod pogoji, ki niso manj ugodni od tistih, ki jih zakon razširja na proste delavce.

102. člen

1. Največje število dnevni in tedenskih delovnih ur se določi z zakonom ali upravnim predpisom ob upoštevanju lokalnih pravil ali navad v zvezi z zaposlovanjem prostih delavcev.
2. Tako določene delovne ure dopuščajo en dan počitka na teden ter dovolj časa za izobraževanje in druge dejavnosti, ki so potrebne kot del obravnave zapornikov in njihove rehabilitacije.

103. člen

1. Veljati mora sistem pravičnega plačila za delo zapornikov.
2. V skladu s tem sistemom se zapornikom dovoli, da porabijo vsaj del svojega zaslužka za nakup odobrenih izdelkov za lastno rabo in da del zaslužka pošljejo svoji družini.
3. Sistem mora tudi zagotoviti, da zaporska uprava lahko del zaslužka da v sklad prihrankov, ki se zaporniku izročijo ob izpustitvi iz zapora.

Izobraževanje in rekreacija

104. člen

1. Zagotovi se nadaljnje izobraževanje vseh zapornikov, ki so sposobni imeti korist od tega, vključno z verskim poukom v državah, kjer je to mogoče. Izobraževanje nepismenih zapornikov in mladih zapornikov je obvezno, pri čemer zaporska uprava temu posveti posebno pozornost.
2. Če je izvedljivo, se izobraževanje zapornikov vključi v izobraževalni sistem države, tako da po izpustitvi iz zapora ti lahko brez težav nadaljujejo izobraževanje.

105. člen

V korist duševnega in telesnega zdravja zapornikov se v vseh zaporih zagotovijo rekreacijske in kulturne dejavnosti.

Socialna razmerja in ravnanje po izpustitvi

106. člen

Posebna pozornost se nameni vzdrževanju in izboljšanju takih razmerij med zapornikom in njegovo družino, ki so zaželeni v obojestransko korist.

107. člen

Od začetka prestajanja kazni zapornika je treba upoštevati njegovo prihodnost po izpustitvi iz zaporu ter ga spodbujati in mu pomagati pri vzdrževanju ali vzpostavljanju takih odnosov z osebami ali službami zunaj zaporu, ki lahko pripomorejo k njegovi rehabilitaciji in so v največjo korist njegove družine.

108. člen

1. Službe in agencije, vladne ali druge, ki pomagajo izpuščenim zapornikom pri njihovi ponovni postavitvi na noge v družbi, morajo zagotoviti, če je mogoče in potrebno, da izpuščeni zaporniki dobijo ustrezno dokumentacijo in osebne dokumente, da imajo primeren dom in delo, da so ustrezno in primerno oblečeni glede na podnebje in letni čas ter da imajo na voljo zadosti sredstev, da pridejo v kraj, kamor želijo iti, in si zagotovijo lastno preživetje v obdobju neposredno po izpustitvi iz zaporu.
2. Pooblaščen predstavniki teh organov morajo imeti ves potreben dostop do zaporu in zapornikov ter sodelovati pri posvetovanjih glede zapornikove prihodnosti od začetka prestajanja kazni zaporu.
3. Zaželeno je, da so dejavnosti takih agencij, če je mogoče, centralizirane ali usklajene zaradi čim boljšega učinka njihovih prizadevanj.

B. Zaporniki z duševnimi motnjami in/ali zdravstvenimi stanji

109. člen

1. Osebe, za katere se ugotovi, da niso kazensko odgovorne ali pozneje dobijo diagnozo hudih duševnih motenj in/ali zdravstvenih stanj in katerih stanje bi se zaradi bivanja v zaporu poslabšalo, se ne pridržijo v zaporu; zanje je treba čim prej poskrbeti tako, da se premestijo v ustanove za duševno zdravlje.
2. Če je potrebno, lahko gredo drugi zaporniki z duševnimi motnjami in/ali zdravstvenimi stanji na opazovanje in se zdravijo v specializiranih ustanovah pod nadzorom usposobljenih zdravstvenih delavcev.
3. Zdravstvena služba poskrbi za psihiatrično zdravljenje vseh drugih zapornikov, ki potrebujejo tako zdravljenje.

110. člen

Po dogovoru z ustreznimi agencijami je zaželeno sprejeti ukrepe, da se zagotovita, če je potrebno, nadaljevanje psihiatričnega zdravljenja po izpustitvi iz zaporu in socialna psihiatrična oskrba po izpustitvi.

C. Zaporniki v priporu ali v pričakovanju sojenja

111. člen

1. Osebe, ki so bile prijete ali poslone v zapor zaradi kazenske ovadbe proti njim in ki so pridržane v policijskem ali sodnem priporu (zapor), vendar se jim še ni sodilo in niso obsojene, se v nadaljnjem besedilu teh pravil imenujejo »priporniki«.
2. Za neobsojene zapornike velja domneva nedolžnosti in se obravnavajo kot taki.
3. Brez poseganja v pravna pravila o varovanju posameznikove svobode ali o postopku, ki ga je treba upoštevati v zvezi s priporniki, so ti zaporniki upravičeni do posebnega režima, katerega bistvene zahteve so navedene v naslednjih členih:

112. člen

1. Priporniki bivajo ločeno od obsojenih zapornikov.
2. Mladi priporniki bivajo ločeno od odraslih zapornikov in so načeloma pridržani v ločenih ustanovah.

113. člen

Priporniki spijo posamično v ločenih prostorih ob pridržku različnih lokalnih običajev v zvezi s podnebjem.

114. člen

V mejah, ki so združljive z dobro urejenostjo zavoda, si lahko priporniki, če tako želijo, priskrbijo hrano od zunaj na lastne stroške bodisi s pomočjo uprave bodisi svoje družine ali prijateljev. Drugače hrano zagotovi uprava.

115. člen

Priporniki lahko nosijo svojo lastno obleko, če je čista in primerna. Če nosi zaporsko obleko, se mora ta razlikovati od oblačil obsojencev.

116. člen

Pripornikom se vedno ponudi možnost za delo, vendar se to od njih ne sme zahtevati. Če se pripornik odloči za delo, mora za to prejeti plačilo.

117. člen

Priporniki si lahko na lastne stroške ali na stroške tretje strani priskrbijo take knjige, časopise, pisalne potrebščine in druga sredstva za lastne dejavnosti, ki so združljiva z interesi pravosodne uprave in redom v zavodu.

118. člen

Pripornikom se dovoli, da jih obišče in zdravi njihov lastni zdravnik ali zobozdravnik, če obstajajo utemeljeni razlogi za to in če je pripornik sposoben plačati vse nastale stroške.

119. člen

1. Vsak pripornik ima pravico, da je nemudoma obveščen o razlogih za priprtje in vseh obtožbah proti njemu.
2. Če pripornik nima pravnega svetovalca po svoji lastni izbiri, je upravičen do pravnega svetovalca, ki mu ga dodeli pravosodni ali drug organ, in sicer v vseh primerih, v katerih to zahteva pravni interes, ne da bi mu bilo treba kar koli plačati, če nima na voljo dovolj sredstev za plačilo. Zavrnitev dostopa do pravnega svetovalca obravnava neodvisna revizija brez odlašanja.

120. člen

1. Pravice, ki urejajo dostop pripornika do njegovega pravnega svetovalca ali ponudnika pravne pomoči zaradi njegove obrambe, in načini uveljavljanja teh pravic se urejajo po enakih načelih, kot je opisano v 61. členu.

2. Priporniku se na zahtevo zagotovijo pisalne potrebščine za pripravo dokumentov v zvezi z njegovo obrambo, vključno z zaupnimi navodili za njegovega pravnega svetovalca ali ponudnika pravne pomoči.

D. Civilni zaporniki

121. člen

V državah, v katerih zakon dovoljuje kazen zapora zaradi dolga ali po nalogu sodišča v okviru katerega drugega nekazenskega postopka, za tako zaprte osebe veljajo samo take omejitve ali stopnja resnosti, kot je potrebno, da se zagotovita varno pridržanje in red. Ravnanje z njimi ne sme biti manj ugodno od ravnanja, ki velja za pripornike s pridržkom, da se od njih po možnosti lahko zahteva delo.

E. Osebe, prijete ali pridržane brez obtožbe

122. člen

Brez poseganja v 9. člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah²⁸ osebe, ki so bile prijete ali poslane v zapor brez obtožbe, uživajo enako varstvo, kot je dodeljeno po I. in II. delu oddelka C teh pravil. Prav tako se uporabljajo ustrezne določbe II. dela oddelka A teh pravil, kadar je njihova uporaba lahko v korist te posebne skupine oseb v priporu, pod pogojem, da se ne sprejmejo ukrepi, ki bi pomenili, da je prevzgoja ali rehabilitacija kakor koli primerna za osebe, ki niso bile obsojene zaradi kaznivega dejanja.

²⁸ Glej resolucijo 2200 A (XXI), priloga.

Poročilo za leto 2015
Državnega preventivnega mehanizma v Republiki Sloveniji
po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju
in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju

Izdajatelj:

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh)

Pri pripravi publikacije so sodelovali:

Varuh: Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic; Ivan Šelih - namestnik varuhinje in vodja Državnega preventivnega mehanizma; mag. Jure Markič, Robert Gačnik, Lili Jazbec in Miha Horvat, svetovalci Varuha

Nevladna organizacija: Primož Križnar, SKUP - Skupnost privatnih zavodov (izdelal zapis obiskov policijskih postaj); Katja Piršič, SKUP (izdelala zapis obiskov ZPKZ-jev); Jure Trbič, SKUP (izdelal zapis obiskov PSVZ)

Uredila:

Ivan Šelih, namestnik varuhinje in Liana Kalčina, svetovalka Varuha

Prevod Pravil OZN za ravnanje z zaporniki:

Marjan Capuder

Lektura:

Nina Modrijan

Korektor:

Jože Marovt

Oblikovanje in računalniški prelom:

Futura DDB, design Maruša Koželj, prelom Vojko Plevel

Tisk:

Cicero, d.o.o.

Naklada:

700 izvodov

Ljubljana, maj 2016

Publikacija je objavljena tudi na spletnih straneh
www.varuh-rs.si

Naslov:

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana, Slovenija
Telefon 01 475 00 50; Faks 01 475 00 40

www.varuh-rs.si

info@varuh-rs.si

Reproduciranje delov publikacije je dovoljeno z navedbo vira.

ISSN 2232-4720

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana

ISSN 2232-4720

Telefon: +386 1 475 00 50
Brezplačni telefon: 080 15 30
Faks: + 386 1 475 00 40
info@varuh-rs.si
www.varuh-rs.si

